

Pilipai

Pâlañ Pilipai dapmelañge eknjengat zapat meluwañ kapi kumindaye.

Pâlañ zapat meluwañ kapi kuye. Pâlañ mka katikjan Loma msalen tati Pilipai dapmelañge talip eknjengat zapat meluwañ kapi kuye. Pilipai dapmelañge ke Masedonia plowins keñan mwawatnañ.

Ekjenmagengatnañ an ñen kwitnañ Epapolodaitas egañ Pâlyet milawat ondakbewien mti Loma mka katikjan ke metsame keyet wisikñ zet ma tususujin Zisasimak tazin ke ewe mkatikjan bemti mamayelen nâmtyepm zemgwatnañ mindeye. Ma keñ olonjen palen mama ke Kawawañan winde indame mamayelen zetnañ notnañ zeye (1:18, 2:17, 18, 3:1, 4:4, 10). Keñ mtoti mama keyet zetnañ Pâlañ zet zapat meluwañ kapiyet ombo kuyeyan tazin. Dapmelañge kapi Pâlañ Kawawañgalen zet timepme sek zut beye keyet mwage (Nembayelen Muluwin 16). Pilipai dapmelañge ke dapmelañge Kawawañgalen Zet Zapat Dolakjan Penangalen sesewat timamayelen manje ñeñan kegok zenzeyelen.

Zet ñotekjan temaj kapigoganj Pilipai zapat meluwañ keñan talip:

1:1-2 Notn mukumti zet zenze keyelen zet

1:3-11 Pâlañ dapmelañgeyet dundumti naman wisikñ zet zeye

- 1:12-30 Nukŋaŋ sokbeme Zisasiyan Pâl winde same gwaŋgwaŋsim matatan
 2:1-11 Kilasiyan maŋge kogogak tototnaŋ mambeŋ
 2:12-18 Kawawaŋaŋ ningat tuŋgupmnâŋ mamti mulup mamin
 2:19-30 Pâlaŋ Timotimak Epapolodaitas ideme Pilipai mebegat zeye
 3:1-11 In Kilaismak maip keyepmti oloŋen mbep
 3:12-21 In daen milawat bemberŋaŋ ke met titiyet winde bewep
 4 Eksemti mamaŋayet Pâlaŋ aŋkeŋoo zet zemti mukumindeye

¹ Neŋmâk Timoti nit nilisakwep Zisas Kilaisiyelen mulup mamilup. Ya nit zapat meluwaŋ kapi in Zisas Kilaisiyelen dapmelange ma ingalen neŋaŋ bemberŋine ma an damunjine Pilipai mka temanen mamaip ingat zapat meluwaŋ temakwep kapi kumti bemalu kozin.

² Kawawaŋ Bipm ma Amobotnaŋ Zisas Kilais egegalen keŋ taoletmak keŋ sewakŋaŋat inmak wemti weweyet mandunduyap.

Pâlaŋ mka katikŋan tati Kawawaŋat wisikŋ manzemtan

³ Kan kataŋ neŋ in am sambe nâmkiŋpepemak mamaip ingat otnâmeti Kawawaŋŋaŋat wisikŋ zemti mandundumsayap. ⁴⁻⁵ Neŋ in Zet Zapat Dolakŋaŋ Penaŋ diündoma nâmti keyegak ninmak kot tusumti nâmkiŋpepemak bemti kan keyegak yaŋbemti in ndamukulem mti Zet Zapat

Dolakŋaj Penaŋ zenze mulup nsakwep mamkwatnup. Keyepmti neŋ Kawawaŋgat mandunduyap kataŋ ingat nāmti keŋ olonjen palen mandunduyap. ⁶ Neŋ dundumambe pigok manāmkatikbeyap. Kawawaŋaj inmagen mulupmaŋ dolakŋaj ke yanbemti mge ke tapmmet-nepeme met Zisas Kilais kokot kananen delan zewe. ⁷ Neŋ ingat gogot penaŋ mimindeyap kegogapm zet ingat kegok zeya. Ma naman neŋ Kawawaŋaj keŋ taoletnaŋgəpm̄ti mulup naŋge kapi mma amnaŋ zet kapi nāme penaŋ beme Kilaismagen nāmkinjpepe aiikgat nāmti mulupmaŋ windenjamben̄ mti mamban kan keyet amnaŋ pepet mti alak mka katikŋan totnemetapma in keyet popenŋaj tati ewe tatnamukulem mkwalip. ⁸ Zisas Kilaisiyaŋ ingat gogot penaŋ mami-mindein sepem kegogak neŋ ingat gogot penaŋ mamimindeyap zet kapi penaŋ zeyap Kawawaŋ ikŋaj nāin.

⁹ Neŋ ingalen gogolinaŋ ammagēn ma Kawawaŋmagen ewe om̄ba mkawaŋ bembeyet manāyap̄ ma keyegak nānā dolak dolakŋaj am notn zet weyan̄ musuwewet ma indamukulem mti mama mimi teŋ mzikat indandayet nāmti manduduyap. ¹⁰ Keyet mti in kwitnaŋ kwitnaŋ dolakŋaj etaŋ ke ekmâtâti keyet kataŋ mmamti Kilaisiyaŋ gilik zemti kokotnaŋgat damuŋ ekpen̄ mamti mama mimi teŋ penaŋ ma kwetetepmaŋ etaŋ mti mame am ekŋenŋaj ingat zekukunjin ŋen ku mbep. ¹¹ In mama teŋ kegok mti mame Zisas Kilaisiyaŋ etaŋ gwatnaŋ mimindeme am ekŋenŋaj in indikgomti ingat paleset Kawawaŋgat

kwizet buñamañ omba mwati sesewatpewep.

Mama mimin Kilaisiyen damuñ min

¹² Notnne, neñ pigok penañ zemkawañ bem indama náit. Neñ pien kwitnañ kwitnañ nukñañ sokbemnañge ke wa belak yek. Zet Zapat Dolakñañ Penañ kapiyan palakñañ bemiñ msat katañ mebegat sokbemnañge. ¹³ Neñ Kilais kwit zapatnañ mpalakñañ bema keyet pepetnañ kwati mka katikñañ nati met nembien. Âpme nálen zapat ke mka katikñañgalen an tipdakutum notnañ sambe ekñen ñame delañ zemâge. ¹⁴ Âpme neñ mka katikñañ neme talap keyet penañnañ notnne notnañ sambe ekñen ñamkinjepe kalinñañ mti eleñ beleñ bemiñ Kawawañgalen Zet Zapat Dolakñañ Penañ kiñgagapinj ewe tusumti am sambe ekñenmagen tazempalakñañ bemelip.

¹⁵ Âpme kapi penañ am notnañ ekñen ñamkinjepe Kilaisiyelen Zet Zapat Dolakñañ Penañ zema ekñen kegogak zene zemtati mamti Zet Zapat Dolakñañ Penañ neñ zewi geñ zewi mti yup met yup kot mti mamimdândâip. Âpme am dolakñañ ekñen weyan ekmâtâtati keñ sewak palen manzemelip. ¹⁶ Neñ Kawawañgalen Zet Zapat Dolakñañ Penañ kapi zemkawañ bembeyet mulup zet nañge. Kapiyet popeñjan bemiñti mulupmañ keyet kasanañ ku matopme mamiyap. Yañgañ keyepmti am dolakñañ ekñen kapiyan nágât gogot mnemti mulupm butnañ ewe tusumti mamimelip. ¹⁷ Yañgut notnañ ekñen ñame belak náyap náyap palen

Kilaisiyet kwit zapatnaŋ sek mmobotgat setnaset manzemkawaŋbeip. Ke neŋ mka katikŋan kapi tati keŋ sindem ewe nânâyet nâmti kegok manzemyuŋgum melip.

18 Yanjut neŋ amnaŋ Zet Zapat Dolakŋaŋ Pe-naŋ keŋinŋaŋ penaŋ nâmkiŋpemti zewep ma belak sekŋinŋaŋ etaŋ kwizet buŋjam temaŋ titiyet zewep keyet neŋ zet sambe ḥep ku zesap. Kilaisiyelen zelaŋ palakŋaŋ bemi msat sambe mamekozin keyet nâma dolakŋaŋ penaŋ mambein. **19** Neŋ pigok nâmti olonjen palen mamayap. In nâgât mti dundume Zisas Kilaisiyelen Emetak Teŋaŋ namukulem mneme kwitnaŋ kwitnaŋ nukŋaŋ tasokbemnain kapiyaŋ delaŋ zemâpme belak mambap. **20** Neŋ ḥoktikŋan kapigok penaŋ tapme nâpeŋ mamayap. Neŋ am ḥenaŋ Zisas maeksempeyap keyet zigok ḥen mnawé beme sakambuk ku mbap. Belak olonjen palenak tati kwitnaŋ kwitnaŋ nukŋaŋ sambe kopmâbe bee timtati dukŋan tima mopmâbe. Wa neŋ alik mama ma gakiki keyet ku kinŋalap. Neŋ sekŋ belak kilom ketalasima sekŋinŋaŋ Kilaisiyet kwizet buŋamaŋ mwabe. **21** Neŋ msalen pien ewe alik mamti Kilaisiyet kwit zapatnaŋ zempalakŋaŋ be-mepma amnaŋ nâmâtâbep. Âk gakiwaben ke neŋ meti Kilaisiyet ḥenzimosetnaŋ olonjen palen penaŋ mambap. Mama keyaŋ mobotnaŋ penaŋ bein. **22-23** Neŋ msalen kapi ewe kan teep-maŋ mamti mulup mma penaŋaŋ om̄ba sok-bewe ma sakwep gakiwap mene zemti ewe keŋ zut palen nâmtemtem mamiyap. Neŋ gakim meti Kilaismak mama dolakŋaŋ mambap keyet

nâma dolakñaj penaŋ mambein. ²⁴ Ma in belak kileŋ indemepma in nemba dumen mame ñep ku benakgapmti inmak msalen kapi ewe tusumti mambap beme e ewe nâmä dolakñajak penaŋ bewe. ²⁵ Keyepmti neŋ pigok penaŋ manâmkatikbeyap. Neŋ gakikipiŋ ewe msalen kapi mamti indamukulem mma in nâmkiŋpepeen katikñaj bemti oloŋen palen tapmopme neŋ indiktingut bam gakiwap. ²⁶ Keyepmti neŋ ewe inmagen kotapma in nikti ilinaŋgälen mama miminjin Zisas Kilaismak mamaip keyet nâgât yanajanmak oloŋen penaŋ mbep.

²⁷ Tepumaŋ penaŋ kapigok mbep in mama miminjin weyaŋme esemteŋ beme Kilaisiyelen Zet Zapat Dolakñaj Penaj mâti maip keyet kataŋ mti mambep. Mti keŋ kwep ma tususunjin kwep tapme kitik kitik tati am indamukulem mimindeme nâmkiŋpepeen katikñaj bemti tapme neŋ kot indikbap. Âk yek beme belak pien tati zapalin etaŋ nâmbap. ²⁸ In kitik kitik bemti tapme kasajine eknjenaj zemkiŋgagat mimindame kiŋgagapir windenjin timti katikñajbemti tabep. Âpme Kawawaŋaj in indatimtati ekjjen belak katimindeme walelet aikbep keyet yanaj ilinagak ekmâtâbep. ²⁹ Kawawaŋaj in Kilaisiyelen mulup mimiyet nâmti kabemindaye ke sek sindemanjak. Egaŋ wa Kilais nâmkiŋpepeyet etaŋ yek ekgapmti sek sindem palen eyo mobogat nâmindeye. ³⁰ Keyepmti neŋ eweŋan tipman baen mulup sek sindem mkwapma nikbien. E ewe kan pigogat tapmma zapatn takopme tatnâip ke mulup sek sindem in mamip sepem kegogak

neñ pien mamiyap.

2

In Kilaisiyāñ manjē kegogak tototnāñ mambep

¹ Kilaisiyāñ in kenjināñ mamti gwetnañ mamin ma Egañ gogot mamindamti mkipmañ mambein ma Emetak Teñmak tusumindeme maip ke ma Kilaisiyāñ kembeñ mti aŋgalan̄ gogot minmindendeñāñ ² kegok taindaingapm in ḥoktik kwep bemi gogot palen mamti keñ kwep bemi zenā̄ zenāñin kwep tuŋguwināñ tatindame kegok mame neñ zapalín nāmti ingat olojen temaj penañ mbap. ³ Nāip, in ilinañgat nāme mobotnañ beme mulup neñ mbi geñ mbi zemti sek mmobot palen ḥen ku mbep penañ. In kenjin sekñin mtot mamti noline ekñengat kandañinan meti ekñengat nāme mobotnañ bewe. ⁴ Ma in ikñajāñ ikñajāñgat kwitnañ kwitnañjinañ dolakñajāñ bembeyet etañ nāmti mulupmañ ku mbep. Noline notnañ ekñengalen eyo weyan̄me pembenajāñ bembeyet mulupmañ mbep. ⁵ In Kilais Zisasiyelen ḥoktik dolakñajāñ tapme mama mimi dolakñajāñ mti manjē sepem kegogak penañ mti mambep: ⁶ Zisas Ek Kawawañāk manjē yañgut neñ Kawawañ mama mayap kapi zigok katipemti msalen towesap kegok zemti gwaenak ku tage. ⁷ Egañ kululuñen Amobotnañ mamtan mundumañ bee wan peme tapme msalen kapi toti an penañ sokbemti an tototnañ sisiliñ an sepem kegok manjē. ⁸ Egañ Kawawañāñ zempeye keyet katañ gawepumti tototnañ mameeti tewen gakiye. ⁹ Kegok mgeyepmti Kawawañāñ ekme dolakñajāñ

beme wapmoti Amobotnaŋ temaj onzempeye. Âpme egalen kwizet buŋamaŋ temaj keyan palakŋaŋ bemti amgalen kwizet buŋam sambe tapmezin bee ilindiŋ indasebemindemti igak belak gwa tazin. ¹⁰ Keyepmti am kululuŋen mamaip ekŋen sambe ma msat palen mamanup nin sambe ma msat kandaŋan baen matalip ekŋen sambe Zisasiyet kwizet buŋamaŋ mwati pedondom samti sesewatsasayelen. ¹¹ Âpme nin sambeyan Zisas Kilais ek Amobotnaŋ mamndain zemti kwizet buŋamaŋ manzempalakŋaŋ benup. Set keeset Kawawan Bipmnaŋgat kwizet buŋamaŋ mamwatnup.

Kawawanŋ ningat tuŋgupmnān mamti mulup mamin

¹² Keyepmti notnne, neŋ inmak ke mamkwanban kan keyet zetn zema in nāmti dolakŋaŋ maŋgawepumtemien. Yanaman benŋan pien teleŋan mamti zet bema kopme e kegogak gawepuwep beme neŋ ingat nāma mobotnaŋ penaŋ bewe. In nāit, in Kawawan yomen-gatnaŋ indatitinŋaŋ keyet nāme mopme egat kandaŋan kume kwaopme nāmsemteŋ mamambep. ¹³ Kawawanŋaŋ iknŋan ingat keŋinan mulup mti indamukulem mme zetnaŋ gawepupuyelen ma kwitnaŋ kwitnaŋ egaŋ nāmtikŋaŋ minnen ke etaŋ mimiylelen manāin. ¹⁴⁻¹⁶ Âpme in myuŋguŋgupiŋ keŋin kwetetepmaŋ mamti am mgasik penaŋ segeyakŋinbenj msat kapiyet zapat mamaip ekŋengat tuŋguwinan wenzim eyoŋga busatnaŋ keboŋ bemtati mamayelen zet ke am notnaŋ diindome nāmkŋiŋpepe aikbep. In kwileki

ŋeniyet zet mmot mtot mti mdândândâ mee ku mbep. Âpme maneti Kilais kokotgalen kananen neŋ ingat mti sindem nâmkwaban ma mulup msâgât olatkwaban keyet penaŋaj in Zisasiyet zikatnan sosok motapme neŋ indikti keŋ dolak penaŋ nâmbap. ¹⁷ Neŋ mulup mamimetnepema amnaŋ nomti siph mulapme kwawabe mene beme kemak ingalen nâmkiŋpepeŋinmak dundundurjin keyaj Kawawaŋgat sâpe sâpe mambuip sepem kegok bewe. Neŋ keyet otnâmti inmak olonjen temaj mamiap. ¹⁸ In sepem kegogak keyet nâmti neŋmak olonjen mamambep.

Pâlaŋ Timotimak Epapolodaitas ideme Pilipai mebegat zeye

¹⁹ Neŋ Timoti inImagen ŋep pema kosâpm keyepm neŋ Amobotnaj Zisasiyet dunduma ek mukulem mme egaŋ sakwep inImagen kobe. Kot inmak maneti naman gilik zem kot inImagen kwitnaŋj kwitnaŋj zigok tasokbein keyet zet zapalin notnaŋ dinome nâmti olonjen mbap. ²⁰ An kemak neŋmak etaŋ in indamukulem mimiyet keŋnit temaj penaŋ matazin an ek keboŋ pienen neŋmak ŋen ewe ku tazin. ²¹ Am sambe ekŋenaj ilinajŋgat muluwin mimiyet etaŋ manâip. Mti Zisas Kilaisiyelen mulup mimiyet ku maotnâip. ²² Yaŋgut in Timotiyelen mamaŋgat yaŋgat ilin ŋep nâip. Egaŋ nembayaŋ biwin mampukulem mip sakam kegogak egaŋ neŋ zet zapat dolakŋaŋgalen mulupgat manapmukulem dolakŋaŋ penaŋ mamimkwazin. ²³ Neŋ mka katikŋaŋ kapiyetnan zemneme tobap ma ewe

tabap ke nâmtingut Timoti ek sakwep penañ zempema inmagen kobe. ²⁴ Âpme nenngut Amobotnañ iknjañ setn weyañme neñ kan belaknik bugan kapi inmagen kobap ke nâmkatikbeyap.

25-26 Neñ nenak pien mulup olat olat palen tapminepema in nâmkiñpepeen notn Epapolodaitas peme koti egañ kegogat mulup olat olat palen mti segeset napmukulem om̄ba penañ mneme mulup mbelin. Egañ pien neñmak mamti zawañt mme in buñam zapatnañ nâmti in egat yayañ temañ mbiengapmti egañ in kot indidigat keñjañ temañ penañ matazin. Keyepmti alak pi naman pema inmagen kokogat nâyap.

27 Âpme ek zawañt nukñañ penañ mti gakisât penañ mge yañgut Kawawañañ egat kemben nâmti mukulem mpeme alik beye. Wa ek etañ yek. Neñ nenn nukñañen mamayap yañ egañ yek benagen nukñañ temañ ñen ewe dukñañ motdakgapmti neñ kogogak Kawawañañ keyet kemben nâmneneti napmukulem mneñge. ²⁸ Keyepmti in ek ekti keñin dolakñañ bembeyet ma neñ kegogak egat ewe nâmtemtempiñ mamayet nâmti ek ewenjañ pigogat pema sakwep inmagen kozin.

29-30 Egañ Kilaisiyelen mulup keyet nukñañ pumaneti zawañt temañ penañ mti gakisâgât penañ mge. In beñjañ daen mambien keyepmti egañ ingat weñjok kapi tati napmukulem om̄ba penañ mamimnemetneti gakisât penañ mge. Keyepmti egañ kopme in ekti Amobotnañmagen nolin-gapmti in oloñen temañ mpemti notn mpewep. In ekme am ekjen keboñañ kopme indikti eknjengat nâmindeme mobotnañ mambemambe.

3*In Kilaismak maip keyepmti olojen mbep*

¹ Notnne, neŋ zet zemkwala elak kapi pema tapme naman ingat pigok zema nāit. In Amobot-naŋgalen am manje mamaip keyepm in ikŋaj main sepem kegogak olojen palen mambep. Neŋ zet itnaŋaj kumindawan keyegak zenzeye-len nāma nukŋaj ku bein. Neŋ zet kapi indamukulem mimiyelen zet keyepmti ewe keyegak ke sakwalamtı pigok diindosowap. ² In am bekanaŋ tam zupmaŋ keboŋ mamti ze-myunju yunju mti sekŋin butnaŋ etaŋ antim-pemtingut mama titiyet zetnaŋ manzeip ekŋen keboŋgat indiksewep. ³ Nin sekŋ butnaŋ anti ti set keeset Kawawaŋgat nemunambaŋane ku mambenup. Nin Emetak Teŋgallen windeen Kawawaŋ sesewatsamti mama ma Kilais Zisas kwizet buŋamaŋ mwatpemti mama keesetgut Kawawaŋgat nemunambaŋane mambenup. Wa mulupm ḥen dolakŋaj maminup keyet mti yek. Am nāmkŋiŋpepemak nin Zisas Kilaisiyaŋ ningat mti kwitnaŋ kwitnaŋ mge keyet nāmkŋiŋpemti Kawawaŋ masesewatsanup. Nin ninyegak mama aiikgalen mulupmaŋ mti ḥep ku titiyelen. ⁴ Neŋ segeset kwitnaŋ kwitnaŋ notnaŋ mampikeyan ḥep napmukulem mbe nāmbak ze keyet mulupmaŋ ḥep mbak. An notnaŋ ekŋenaŋ segeset keyet nāme ḥep ndamukulem mbe zemti ke mampi. Neŋ kegok msât nāmbak benagen neŋ am ekŋen ke sebemindemti om̄ba penan̄ mbak. ⁵ Neŋ sokbemti tapmepma kasup 8 kegok beme sekŋ

butnaŋ antim newien. Neŋ Islael an Benza-mingalen alikŋaŋ. Neŋ Ibulu am ekŋengat sip butnaŋ penaŋ. Neŋ eweŋjan Palisi an zii zet timamayet ɻotekŋaŋ penaŋ mamban. ⁶ Ya neŋ wa Kawawaŋgallen mulup windenŋaŋben kapi tap-miapmak zemti egalen dapmelanŋe om̄ba penaŋ indawalekwaban. Âpme amnaŋ nikme zii zelen teŋ ma myuŋguŋgupiŋ kwetetepmaŋ mamti mk-waban. ⁷ Âpme neŋ eweŋjan kwitnaŋ kwitnaŋ ke mmamti keyet nâma penaŋ beye. Yanŋ bamgat Zisas Kilaisiyet nâmkinpemti kwitnaŋ kwitnaŋ sambe mkwaban bee ekma belakŋaŋ penaŋepiŋ etaŋ bemâge. ⁸ Neŋ Amobotnaŋ Zisas Kilais egat yanŋaŋ weyaŋ eknâmâtâpmâ delanŋ zeme ek mkitik penaŋ pewan mti Kawawaŋaŋ nikme dolakŋaŋ kapi tabeinmak zemti kwitnaŋ kwitnaŋ eweŋjan mkwaban keyet nâma penaŋaŋ ku beme ektalalap. Neŋ Kilais ekmak tususât tati kwitnaŋ kwitnaŋ mkwaban bee ekma okbi okbiŋaŋmak beme kiŋgat pema delanŋ zemâge. ⁹ Neŋ Kilais-mak tususu penaŋ mti ek nâmkinpemti mama Kawawaŋaŋ yom katipemti mme kwetetepmaŋ bewan. Wa nanaŋgat pembenaŋnnaŋgat teŋ bewap nâmban ke ma zii zet gawepumti mam-ban keyet mti yek. ¹⁰ Neŋ kwitnaŋ kwit-naŋ sambe notnaŋ eknengat nâma tototnaŋ beme Kilaisiyet yanŋaŋ etaŋ nânâyet mulupmaŋ giŋgiŋ penaŋ mamiap. Kilais ek Kawawaŋgallen windé temaŋ keyaŋ gakikiengatnan mme wage windenŋaŋ keyet yanŋaŋ weyaŋ nânâyet mulup-maŋ mti egalen windé kemak mamti neŋ egaŋ ningat sindem nâŋge kegogak neŋ tusumti sin-

dem nāmban. Ma egañ ningapmti gakiye kegogak neñ ñep gakiwap. ¹¹ Neñ kegok mbawen bam maneti egañ gakikiengatnan wagenogak wabap.

In daen milawat bemberjañ ke met titiyet windewbewep

12-14 Wa neñ nanañgat Kilais nemboñak ilak bewan kegok ku zeyap. Neñ Kilaisiyañ ikn̄aŋgat zapat nage keyepmti neñ kwitnañ kwitnañ egañ nāmtikñañ mamin ke mmeprma delañ zen-zeyet ikn̄aŋ winde name egalen windemak tati winde mambeyp. Neñ mama mimi itnañg mkwaban sambe beewan bamkumpema delañ zemâge. Âpme neñ naman kwitnañ kwitnañ bam gwaen sokbemnambe keyet nāmti mulupmañ windenjañben mamiap. Am ekñenañ kwileki ñengat nāmbempemti zeme ke titiyet winde temaj mambeip sepem kegogak neñ kwitnañ kwitnañ sambe bam kumpema delañ zeme neñ kwitnañ kwitnañ nāgât zapat bemberjañ ke titiyet mulupmañ beka kwisak mmeti timâpmâ delañ zeme Kawawañañ keyet tosañañ nambe keyet nāmti mulupmañ windenjañben penañ mamiap.

15-16 Am sambe nin nāmkijñpepenn kalinjañ tazinañ nin set zemâtâlap kwep kapigogak mti mambanup. Nin Kawawañgallen mama mimi dolakñañ tiwenn ke nin mkatikñañ bemti mambanup. Âpme naman notnañañ zetn keyet nâme pepepeñañmak bewe beme Kawawañañ kejñ ñep m eleñ beleñ bemindeme eknâmâtâbep, e nâmindeyap.

¹⁷ An notnne sambe, notnaŋ ekjenaŋ neŋ mama mimi dolakŋaŋ mma ekti keyegak napmâti mamip ekjən keboŋ keyelen eyo indikti keyegak mbep. ¹⁸ Eweŋaŋ baen neŋ zet mandiindom kwateman keyegak ewe simak simak tati pigok diindoma nāit. Ingat tuŋguwinanŋatnaŋ am notnaŋ ekjenaŋ Kilaisiyaŋ tewen gakiye keyet zet zapatnaŋ diindomann nāmbienangut naman zet ke bamkumpemti tapmelip. ¹⁹ Am manje ekjən keyaŋ bam walelet temaŋ aikbep. Ekjenaŋ segalen kwitnaŋ kwitnaŋ sakambukŋaŋmak ke mimiyet nāme olojenanŋmak mambein. Ma msatgalen kwitnaŋ kwitnaŋ sambeyet tikŋaŋaŋ keŋ otnānāŋin bee maminzilime delan̄ zemâzin. ²⁰ Âpme nin Amobotnaŋ Zisas Kilaisiyaŋ koti yomengatnan ndatimkwatndemti moge. Yanaman kot ndatimti kululuŋen gwaen mobe keyet damuŋ msalen kapi matatnup. ²¹ Ek am ma kwitnaŋ kwitnaŋ sambe weme eknup bepi kandaŋaŋ baen tim kot yaloŋ pemti manndadamuŋ min. Windenŋaŋ keyaŋ sekŋ belakŋaŋ towewenŋaŋ kapi mgilik zeme iknjaŋgalen sekŋaŋ keboŋak alakŋaŋ saŋga songaŋanŋmak ndame iknjaŋmak mamambanup.

4

Eksemti mamayet Pâlaŋ aŋkeŋoo zet diindoye

¹ Kilaismagen notnne, in kot indidigat keŋŋ temaŋ penaŋ matazin ma neŋ ingat gogot mamiap. Neŋ ingat tuŋguwinan mulup mma in nāmkinŋpepe aikbien keyet neŋ olojen

mimindemti am eknjengat zikalinan sekjn̄in mamotindeyap. Kogogapm notnne dolakn̄aŋ penaj, in Amobotnaŋ Zisas ekmagen wetekumti gweŋgweŋ kumti katikn̄aŋ matapmambep.

² Imbi zut Yuodiamak ma Sintiki it Amobotnaŋ ekmagen nāmkijpepeŋit kwep tazin keyet mti it tunjguwidan zet mmot mtot bugan tazin e pemalu tapme keŋ kwep bemti mambalup.

³ Kegok mmalu mulup an notn̄ penaj gen imbi zut ke idikdamuŋ dolakn̄aŋ mmane mambalup. Eget ma Kelemen ma am notnaŋ Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakn̄aŋ Penajŋat napmukulem mti zempalakn̄aŋ bemebien. Ekjen̄ ke kwilin mama kanzizitgalen papiaeŋ ilak kumpepeŋaŋ tazin.

⁴ In Amobotnaŋat olojen mti sesewatsapeŋ mamambep zet ewe ikn̄aŋ keyegak sakwalamt̄i zema nāit. In Amobotnaŋat olojen mti sesewat-sapeŋ mamambep.

⁵ Nāip, Amobotnaŋ ilak kokogalen kan sokjanik bein keyet in am bakbak mimindemti nāmkijpepeen indamukulem mimindewep. ⁶ In kwileki njeniyet olati keyet yayaŋ temaŋ ku mbep. In belak nānāŋin ke Amobotnaŋ zikat same egan̄ ḥep indamukulem mbe. Âpme in mukulemaŋ ke ekti egat wisikŋ̄ kan kataŋ zepeŋ mamambep. ⁷ Nin Kilais Zisasmak tususunn tazin keyepmti Kawawaŋ keŋ sewakn̄aŋ toŋaŋ egan̄ tunjgupmnānen keŋ sewak temaŋ manndain. Keŋ sewak keboŋ̄ ke am nin yaŋaŋ ḥep ku nāmātātāgallen. Keŋ sewak keyaŋ̄ kerjin sekjn̄in damuŋ mimindeme kakanemuŋ mambep.

⁸ Notnne, zet delaŋ zenzeŋaŋ pigok met zema

nâit, in kejinan kwitnañ kwitnañ dolakñaj etaj wizinzimpemti mama miminjin esemten ma kwetetepmaj mti am sambe bepi gogot etaj mimindamti mame am ekjenan indikti Kawawañgat kwizet bunjamañ mwabep.⁹ Mama mimi dolakñaj ekjen kapi nej zemti mkwapma ekti eknom mme delañ zeye. Keyegak mti mame Kawawañ kej sewak tonjanan indikme dolakñaj beme inmak mambe.

Pâlañ Pilipai dapmelañge ekjenan taolet notnan beme mepme ekti olojen mge

¹⁰ In ewenjan nágåt milawatn ñen ewe ñep ke beme kotnakgalenangut ilinmagen kambeñ temaj takwapme olat olat palen mamkwabien keyepmti ku beme koge. Yañ alak pi in nágåt námti tewalañ ewe beme kozin keyepmti nej ingat kej dolak ombo penañ námindemti Amobonan sesewatpeyap. ¹¹ Wa nej âj zet mti zet kapi ku kumindayap. Nej kwileki notnañgat omtimat timat palen mamti keyet ku manâmbekambeyap. ¹² Nej kwitnañ kwitnañ sambe wem name mamayet ma olat olat palen mamayet ilizuzut náma ñep penañ mambein. Nim nalak nalak mti mama ma kambeñ palen mama ma nimwiañ wiañ palen mama ma meuyet tip alañ nápeñ mama ekjen ke yañan mnámti mama sekñ beye. ¹³ Kilaisiyañ windé name windemak mamayap ma egalen windeyet nej kwitnañ kwitnañ sambe bee ñep mmâbap.

¹⁴ Yañgut nej olat palen manepema in napmukulem mnewien keyepmti nej ingat náma dolakñaj penañ bein. ¹⁵ Pilipai mkaengatnañ

am in ilin nāip. Nej Kawawaŋgalen Zet Zapat Dolakŋaŋ Penanŋgat mulup yaŋbemti Masedonia msat pemti mulup mmebanen dapmelaŋge notnaŋ ekŋenaŋ belak mame in etaŋ segeset napmukulem mkwabien. ¹⁶ Ma nej Tesalon-aika msalen met mulup mamimtemanen in napmukulem mti segeset bandim omba penaŋ mamnamkwatemien. ¹⁷ Wa mânep milawat keyet etaŋ nāmti ku zeyap. Mama mimi dolakŋaŋ ke inmagen temaj penaŋ tasokbein keyet eyo nāmti zeyap. In ewe kegok mmebewen keyet tosaŋaŋ Kawawaŋgal temaj indawe. ¹⁸ In nāgāt taolet omba penaŋ Epapolodaitas same timkot name tim elimiakti tapmayap. Taolein beme koge kapi Kawawaŋgal soŋgom sâpe sâpe bume zim pilik sesikŋaŋ dolakŋaŋ mapemtan sepem kegok bein. Sâpe sâpe keboŋ ke Kawawaŋgal ekme dolakŋaŋ penaŋ beme olonjen temaj penaŋ mamin. ¹⁹ Kawawaŋ ek kwitnaŋ kwitnaŋ sambe penaŋ tazingapm in Zisas Kilais-mak tusumti mamaip keyepmti in olat olat palen mame egaŋ kwitnaŋ kwitnaŋ sambe ketalasim indame in tim nimwiaŋ mambep.

²⁰ Am sambeyaŋ Gen Kawawaŋ Bipm kwizet buŋamdi mwagemti sesewatgapen mamambep. Ke penaŋ.

Zet zemdelaj zenzeŋaj

²¹ Neŋmak notnne notnaŋ am nāmkinŋpepemak pien mamanup nin Zisas Kilais egat mti ingat otnâpeŋ mamanup keyet mti in am nāmkinŋpepemak noline notnaŋ ekŋen diindome nāmbep. ²² Pien am nāmkinŋpepemak notnaŋ

gapman teman̄ egalen mkaen mulup mamip
ekñenaj̄ in kegogak indamukumindeip.

²³ Nej Ambotnaj̄ Zisas Kilaisiyan̄ in keñ taolet
mimindandayet nãmti mandunduyap.

**Kawawangalen Tâtâ Alakñan
The New Testament in the Nabak Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Nabak long Niugini**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nabak

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ea68a902-358a-5c72-82de-a583fc4809e7